

Nr 113.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om ändring av 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 144 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 8 mars 1940, föreslagit riksdagen att

dels godkänna vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet förordats

a) vidtaga ändringar i avlöningsreglementena den 11 november 1938 (nr 660) för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor, den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor samt den 17 juni 1938 (nr 419) för nomadlärare,

b) meddela bestämmelser angående avlöning till ordinarie befattningshavare i statens tjänst under ledighet för militärtjänstgöring såsom beställningshavare i reserven m. m., samt

c) besluta om rätt för befattningshavare att för löneklassuppflyttning taga i beräkning tid, varunder han i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering åtnjutit tjänstledighet från sin civila befattning för tjänstgöring vid försvarsväsendet,

dels ock medgiva att krigsriskersättning må utgå till statliga befattningshavare med tjänstgöring å fartyg i de fall och enligt de grunder, som bestämmas av Kungl. Maj:t.

1. Avlöning till ordinarie tjänstemän under ledighet för militär tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven m. m. I proposition nr 72 till 1939 års urtima riksdag framhölls bland annat, att gällande bestämmelser angående avlöning till civil tjänsteman, som i egenskap av beställningshavare i reserven eller vad därmed vore likställt inkallades till militär tjänstgöring, föranledde, att den sammanlagda löneinkomsten från försvarsväsendet och å den civila tjänsten bleve högre än den löneinkomst tjänstemannen

under tiden skulle hava uppburit vid tjänstgöring i den civila tjänsten. Åtminstone i vissa fall uppginge härvid den sammanlagda löneinkomsten till ett belopp, som icke kunde anses sakligt motiverat. Med anledning härav föreslogs utfärdande av en bestämmelse av innehåll, att extra ordinarie eller extra tjänsteman eller aspirant skulle vid tjänstgöring under förstärkt försvarsberedskap avstå samtliga å den civila befattningen belöpande löneförmåner, dock att, därest den honom från försvarsväsendet tillkommande månadslönen understeg den civila lönen, han skulle från det civila verket äga utbekomma skillnaden. I anslutning till denna s. k. minimiregel, mot vilken riksdagen intet hade att erinra, utfärdade Kungl. Maj:t den 22 december 1939 kungörelse (nr 967), innefattande bestämmelser om avlöning till i civila icke-ordinariereglementet avsedda extra ordinarie och extra tjänstemän samt aspiranter under tjänstledighet för fullgörande av dem i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering åliggande tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officerare i väg- och vattenbyggnadskåren. Kungörelser av motsvarande innehåll hava samtidigt utfärdats beträffande extra-ordinarie och vikarierande lärare vid högre kommunala skolor samt vid folkskoleväsendet (nr 968 och 969).

Beträffande minimiregelns tillämpning å ordinarie tjänstemän ansågs ytterligare utredning erforderlig, innan förslag framlades. En dylik utredning har numera verkställt och sammanfattats i en inom finansdepartementet den 21 februari 1940 upprättad *promemoria*. I denna framhålles till en början, att det icke utan vidare vore klart, att den minimiregel, som under nu rådande förhållanden befunnits lämplig, även borde tillämpas vid normala fredsförhållanden. Med hänsyn härtill och då minimiregelns införande i avlöningsreglementena skulle tarva tämligen invecklade och detaljerade bestämmelser, därest svårigheter vid tillämpningen skulle kunna undvikas, syntes med en revidering av bestämmelserna i 13 § 2 mom. civila avlöningsreglementet och 12 § 2 mom. civila icke-ordinariereglementet om B-avdrag vid viss militärtjänst böra anstå. Minimiregeln borde dock, i den mån så låte sig göra, under den nuvarande förstärkta försvarsberedskapen och partiella mobiliseringen gälla jämväl för de ordinarie tjänstemännen. Bestämmelser härom borde lämpligen åstadkommas vid sidan av civila avlöningsreglementet, på sätt redan skett i fråga om extra ordinarie tjänstemän m. fl. Härefter anföres bland annat:

Dylika bestämmelser syntes icke kunna göras tillämpliga å de tjänstemän, som redan innehade ordinarie befattning, utan allenast på de befattningshavare, som hädanefter vunne ordinarie anställning. Sistnämnda kategori borde förpliktas att underkasta sig en framdeles skeende ändring i reglementets bestämmelser på förevarande punkt genom särskilt tillägg till 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet.

En motsvarande reglering borde ske även beträffande de befattningshavare, som lydde under de av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsreglementena för kommunala lärare, d. v. s. lärare vid de högre kommunala skolorna samt lärare inom folkskole- och nomadskoleväsendet. De för statens civila be-

fattningshavare från och med den 1 juli 1939 fastställda nya lönebeloppen hade genom särskilda kungörelser (nr 469—471 år 1939) gjorts provisoriskt tillämpliga under innevarande budgetår även å nyssnämnda lärare, varvid lärare beretts tillfälle att välja, huruvida han velat underkasta sig de till de nya avlöningsbeloppen knutna särskilda bestämmelserna i vederbörande kungörelse. Då föreskrifterna i dessa kungörelser avsåges i huvudsak gälla även under budgetåret 1940/41, syntes det lämpligt, att föreskrifter om minimiregeln tillämpning meddelades i anknytning till en förlängning av giltighetstiden för de i sistnämnda kungörelser intagna bestämmelserna. För de kommunalt anställda lärarna skulle sålunda skyldigheten att underkasta sig jämkning i bestämmelserna angående lön under militär tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven — utan hinder av vad vederbörande avlöningsreglemente härutinnan stadgade — bliva beroende av huruvida vederbörande ville underkasta sig de i kungörelserna meddelade provisoriska avlöningsbestämmelserna jämväl under det budgetår, som börjar den 1 juli 1940. Minimiregeln kunde därigenom göras tillämplig även å de nuvarande ordinarie befattningshavarna, i den mån de icke återginge på de före den 1 juli 1939 gällande lönebestämmelserna.

I utlåtande den 4 mars 1940 har *allmänna lönenämnden* tillstyrkt det i promemorian framlagda förslaget, att den s. k. minimiregeln skulle utsträckas att gälla jämväl beträffande ordinarie befattningshavare. Det syntes emellertid nämnden lämpligt, att blivande bestämmelser i ämnet gäves en utformning, som möjliggjorde för Kungl. Maj:t att efter prövning medgiva undantag från minimiregeln, där densamma skulle medföra uppenbart obilliga verkningar.

Beträffande de tjänstemän, som redan innehava ordinarie befattning, har nämnden erinrat om stadgandet i 12 § civila avlöningsreglementet, att för tid, under vilken tjänsteman åtnjöte tjänstledighet från sin befattning, skulle med hans avlöning förhållas på sätt i 13—17 §§ stadgades, *så framt icke Kungl. Maj:t funne skäl att för visst fall annorlunda bestämma*. Lönenämnden har för sin del ifrågasatt, huruvida icke Kungl. Maj:t ägde möjlighet att med stöd av sagda bestämmelse föreskriva större avdrag å lönen än B-avdrag i särskilda fall, där redan utnämnda ordinarie tjänstemän under sin militära tjänstgöring åtnjöte en sammanlagd avlöning av statsmedel, som framstode såsom onormalt hög.

Departementschefen har för egen del anfört:

Vad till en början angår frågan om ändring av bestämmelserna i 13 § 2 mom. civila avlöningsreglementet och 12 § 2 mom. civila icke-ordinarie-reglementet i syfte att förebygga, att en tjänsteman, som erhåller tjänstledighet från sin civila befattning i och för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring i egenskap av beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren, såsom i vissa fall kan inträffa kommer i åtnjutande av en sakligt sett alltför hög sammanlagd löneinkomst från försvarsväsendet och å den civila tjänsten, delar jag den i promemorian uttalade uppfattningen, att med en revidering av ifrågavarande bestämmelser måste tillsvidare anstå. I stället torde provisoriska bestämmelser böra meddelas på sätt i promemorian ifrågasatts. Kungl. Maj:t torde böra av riksdagen utverka bemyndigande att utfärda dylika bestämmelser. Att såsom allmänna lönenämnden ifrågasatt vid utformande av blivande bestämmelser i ämnet inrymma möjlighet för Kungl.

Maj:t att, efter framställning, i särskilda fall medgiva undantag från minimiregeln tillämpning synes mig knappast vara av förhållandena påkallat.

Jag tillstyrker jämväl, att 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet så kompletteras, att blivande innehavare av ordinarie tjänster förpliktas underkasta sig jämkningar i de i 13 § 2 mom. meddelade föreskrifterna angående lön under ledighet för militär tjänstgöring. Förslag till sådan ändring bör underställas riksdagen för godkännande.

Såsom i promemorian framhållits kunna bestämmelser om minimiregeln tillämpning vid här avsedda ledigheter icke tillämpas å de nuvarande ordinarie tjänstemännen. Lönenämnden har emellertid ifrågasatt, huruvida icke Kungl. Maj:t skulle med stöd av undantagsstadgandet i 12 § civila avlöningsreglementet kunna anses äga befogenhet att jämväl beträffande sådana tjänstemän i individuella fall vidtaga begränsning i de i 13 § 2 mom. av reglementet eljest stadgade avlöningsförmånerna. Jag är emellertid av den uppfattningen, att nämnda stadgande icke kan anses giva Kungl. Maj:t sådan befogenhet.

Däremot möter icke hinder att vid ledighet för fullgörande i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering av militär tjänstgöring i egenskap av beställningshavare i försvarsväsendets reserver (reservstater) tillämpa minimiregeln — förutom å blivande ordinarie lärare — jämväl å nuvarande ordinarie lärare, vilkas avlöningsförhållanden regleras genom avlöningsreglementena för de högre kommunala skolorna samt för lärare vid folkskole- och nomadskoleväsendet, därest, såsom i promemorian ock framhålls, föreskrifterna härutinnan anknytas till de bestämmelser, som för nästkommande budgetår komma att reglera den redan under innevarande budgetår tillämpade provisoriska löneregleringen för ifrågavarande lärare. Förutsättningen för intagande i de provisoriska avlöningsbestämmelserna av ett stadgande om minimiregeln tillämpning måste, såsom jämväl i promemorian framhålls, dock vara, att vederbörande lärare lämnas frihet att själv bestämma, huruvida han vill underkasta sig de nya provisoriska avlöningsbestämmelserna eller erhålla avlöning enligt de före den 1 juli 1939 gällande bestämmelserna. Jag förordar alltså, att minimiregeln tillämpning utsträcker till ifrågavarande lärare på sätt och under den förutsättning, som nu angivits. Hemställan om den provisoriska löneregleringens tillämpning under nästa budgetår med nu föreslagna jämkning kommer senare i dag att göras av chefen för ecklesiastikdepartementet.

I anslutning till vad jag i det föregående förordat beträffande statens ordinarie befattningshavare tillstyrker jag därjämte, att blivande ordinarie lärare genom komplettering av nyssnämnda avlöningsreglementen göras pliktiga att underkasta sig ändringar i reglementenas bestämmelser angående lön under ledighet för militär tjänstgöring. Vad angår avlöningsreglementet för nomadlärare bör i samband härmed viss ytterligare komplettering vidtagas så att dessa lärare beträffande skyldigheten att underkasta sig ändrade avlöningsbestämmelser bliva jämställda med folk- och småskollärarna. Jag föreslår, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att vidtaga dylik komplettering.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag om utfärdande av provisoriska bestämmelser i syfte att göra den s. k. minimiregeln tillämplig å blivande innehavare av ordinarie befattningar under civila avlöningsreglementet för tid, varunder dessa tjänstemän i egenskap av beställningshavare i reserven m. m. fullgöra militärtjänst i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, finner sig utskottet böra tillstyrka.

Av propositionen framgår, att allmänna lönenämnden ifrågasatt, huruvida icke Kungl. Maj:t med stöd av undantagsstadgandet i 12 § civila avlöningsreglementet ägde möjlighet att föreskriva större avdrag än B-avdrag även för nuvarande innehavare av ordinarie befattning i de fall, där sammanlagda avlöningen å vederbörandes civila och militära befattningar framstode såsom onormalt hög. Departementschefen är emellertid av den uppfattningen, att nämnda stadgande icke kan anses giva Kungl. Maj:t en sådan befogenhet.

Utskottet anser för sin del, att ur såväl rättvise- som statsfinansiella synpunkter starka skäl tala för att jämväl nuvarande ordinarie tjänstemän underkastas minimireglens tillämpning. Förarbetena till civila avlöningsreglementet synas utskottet ock giva vid handen, att bestämmelserna i 13 § 2 mom. om B-avdrag för tid, varunder befattningshavare fullgör honom såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat åliggande tjänstgöring, närmast utformats med tanke på sådan tjänstgöring, som vederbörande under normala förhållanden har att författningsenligt fullgöra för att kunna bibehålla sin anställning vid försvaret, men däremot icke avse att reglera avlöningsförmånerna under en försvarsberedskap av den omfattning, som nu genomförs. Under sådana omständigheter synes utskottet hinder icke föreligga att nu utsträcka minimireglens tillämpning till ordinarie befattningshavare, som redan innehava ordinarie tjänst.

Vad departementschefen anfört rörande minimireglens tillämpning å ordinarie lärare vid de högre kommunala skolorna samt folk- och nomadskolorna har icke givit utskottet anledning till erinran. Detsamma gäller den förordade kompletteringen av avlöningsreglementet för nomadlärare i syfte att göra dessa lärare helt likställda med folk- och småskollärare beträffande skyldighet att underkasta sig ändrade avlöningsbestämmelser.

2. **Ersättning till vikarie å ledamotsbefattning i skolöverstyrelsen.**
3. **Ersättning till av skolöverstyrelsen förordnad vikarie å folkskol- eller nomadskolinspektörsbefattning.** Beträffande ifrågavarande punkter avgi-
ver utskottet senare under riksdagen utlåtanden, vilket härmed

anmäles.

4. **Tillgodoräkning för löneklassuppflyttning av viss militär tjänstgöring.** Enligt bestämmelserna i 7 § 3 mom. civila avlöningsreglementet må tjänsteman såsom tjänstetid för löneklassuppflyttning taga i beräkning jämväl tjänstledighet, som åtnjutits för fullgörande av viss militär tjänstgöring (13 § 2 mom.). I första hand kommer härvid i fråga ledighet, under vilken tjänsteman fullgör honom såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren åliggande tjänstgöring eller under vilken han genomgår utbildningskurs för äldre reservofficerare. Vidare må hänsyn tagas jämväl till tid, under vilken tjänsteman är inkallad till värnplikstjänstgöring. Slutligen må för angivna ändamål även tillgodoräknas tid, under vilken tjänsteman genomgår för kon-

stituterad landstormsofficer föreskriven befälskurs, landstormsbefälsövning eller kompletteringskurs eller med kompletteringskurs jämställd annan kurs eller övning, dock högst 14 dagar av ett och samma kalenderår. Enahanda rätt tillkommer extra ordinarie tjänsteman.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 december 1939 har *landstormsofficerssällskapens i Sverige riksförbund* hemställt, att de civila tjänstemän, som vore landstormsofficerare, måtte för uppflyttning till högre löneklass få räkna jämväl den tid, varunder de åtnjutit tjänstledighet för fullgörande av dem i sistnämnda egenskap åliggande militär tjänstgöring under förstärkt försvarsberedskap och mobilisering.

I yttrande den 3 februari 1940 har *statskontoret* tillstyrkt framställningen. *Departementschefen* har för egen del anfört:

Såsom framgår av de av mig i det föregående återgivna bestämmelserna äger civil ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman för uppflyttning i löneklass i innehavande civil befattning taga i beräkning den tid han åtnjutit tjänstledighet för fullgörande av honom såsom beställningshavare i reserven eller vad därmed är likställt åliggande militär tjänstgöring. Ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman, som fullgör tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer, äger däremot författningsenligt icke för nämnda ändamål taga i beräkning annan tjänstgöringstid än den, som använts för genomgående av vissa övningar och kurser i utbildningssyfte. Under nuvarande förhållanden, då landstormsofficerare i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering inkallas till militär tjänstgöring i betydande omfattning, synes det vara mindre tillfredsställande, att tjänstemannen skall på grund härav lida intrång i sin lönetursrätt. Jag finner billighetsskäl tala för att sådan tjänsteman får för löneklassuppflyttning i den civila tjänsten tillgodoräkna tiden för den militära tjänstgöringen såsom om denna tjänstgöring fullgjorts i den civila befattningen.

Emellertid vill jag framhålla, att även andra civila tjänstemän än de nu omförmälda kunna vid tjänstgöring under nuvarande förhållanden inom försvarsväsendet få sin rätt till löneklassuppflyttning inskränkt. I sådant hänseende vill jag erinra om de kvinnliga tjänstemän, vilka i egenskap av medlemmar av landstormskvinnoförening och föreningen svenska röda stjärnan erhålla tjänstledighet från sin civila tjänst för tjänstgöring vid försvarsväsendet. En annan grupp utgöra de s. k. krigsfrivilliga. Dessa bestå huvudsakligen av sådan inom landstormsförbunden utbildad personal, vilken icke konstituerats till officerare, samt inom frivilliga automobilkåren, frivilliga motorcykelkåren, frivilliga röda korset m. fl. organisationer utbildad personal. Därest civil tjänsteman, tillhörande dylik frivillig försvarsorganisation, under nuvarande förhållanden erhåller ledighet från sin civila tjänst för att tjänstgöra vid försvarsväsendet, i vilket fall han har att avstå honom eljest tillkommande avlöningsförmåner i den civila tjänsten, är han enligt gällande avlöningsreglementen icke berättigad att i löneturshänseende tillgodoräkna tiden för tjänstledigheten. Det synes mig emellertid icke vara med billighet förenat, att ledighet för dylikt ändamål skall föranleda ett uppskjutande av löneklassuppflyttningen i den civila befattningen.

Om jag sålunda vill förorda ett eftergivande för nu angivna fall av de i 7 § 3 mom. a) civila avlöningsreglementet och motsvarande författningsrum i civila icke-ordinariereglementet stadgade villkoren för erhållande av löneklassuppflyttning, synes det mig likväl icke böra ifrågakomma att vidtaga några ändringar i reglementena. Det torde i stället böra ankomma på Kungl.

Maj:t att genom generella föreskrifter vid sidan av avlöningsreglementena eller ock genom beslut från fall till fall medgiva tjänsteman rätt att, där sådant icke är medgivet i vederbörande reglemente, för löneklassuppflyttning taga i beräkning tid, varunder han i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering åtnjuter tjänstledighet från sin civila befattning för tjänstgöring vid försvarsväsendet. Detsamma bör gälla för ordinarie, extra ordinarie och vikarierande lärare, som avses i avlöningsreglementet den 11 november 1938 (nr 660), i avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) samt i avlöningsreglementet den 17 juni 1938 (nr 419). Vad angår ordinarie statstjänstemän samt nyssnämnda lärare bör riksdagens medgivande här till inhämtas.

I detta sammanhang torde jag få påpeka, att tjänsteman, som åtnjuter tjänstledighet av anledning, som i 13 § 2 mom. a) civila avlöningsreglementet och 12 § 2 mom. a) civila icke-ordinariereglementet samt liknande stadganden i avlöningsreglementena för kommunalt anställda lärare omförmäles, givetvis äger rätt att för löneklassuppflyttning tillgodoräkna tjänstledighetstiden, även om han vid minimiregelns tillämpning har att avstå hela lönen i den civila befattningen.

Vad Kungl. Maj:t under denna punkt föreslagit finner utskottet motiverat. Utskottet tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Utskottet.

5. Förskottsutbetalning av avlöning. I skrivelse den 12 juli 1939 har *svenska järnvägsmannaförbundet* hemställt om Kungl. Maj:ts förklaring, att hinder icke möter för vederbörande verksstyrelse att medgiva förskottsutbetalning av tjänstemans lön på grund av dödsfall, sjukdom eller annan särskilt ömmande orsak, dock icke till större belopp än som redan av vederbörande intjänats och endast efter medgivande av det befäl, som har att ansvara för avlöningens utbetalande.

Över järnvägsmannaförbundets framställning hava utlåtanden avgivits av *allmänna lönenämnden* den 26 september 1939, av *statskontoret* den 22 januari 1940 samt av *riksräkenskapsverket* den 17 februari 1940 (prop. sid. 19—21).

Departementschefen har för egen del anfört:

De i civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet meddelade bestämmelserna angående utbetalning av avlöning lämna icke befogenhet för ämbetsverken att medgiva förskott å lön. Någon ändring i reglementena på denna punkt synes mig ej heller böra ifrågakomma. Såsom de hörda ämbetsverken framhållit kunna emellertid fall inträffa, då ett undantag från den allmänna utbetalningsföreskriften är motiverat. I de avgivna yttrandena har i detta hänseende pekats på sådana fall, då tjänsteman drabbas av sjukdom eller han avlider och tjänstemannen respektive hans efterlevande befinna sig i sådant ekonomiskt läge, att tillfällig hjälp för mötande av oförutsedda och hastigt påkommande utgifter är av behovet synnerligen påkallad. Enligt min mening böra, där dylika särskilt ömmande omständigheter föreligga, hinder icke resas mot att myndigheterna lämna medgivande om förskottsutbetalning av den avlöning befattningshavaren må hava intjänat.

Jag vill emellertid uttryckligen betona, att en avvikelse från den allmänna utbetalningsregeln bör begränsas till att avse rena undantagsfall. Det synes

mig lämpligt, att Kungl. Maj:t till ledning för ämbetsverken och för undvikande av missbruk utfärdar särskilda tillägs- eller tillämpningsföreskrifter till ifrågavarande stadgande i avlöningsreglementena. Därest icke riksdagen häremot framställer någon erinran, har jag för avsikt att framdeles inför Kungl. Maj:t framlägga förslag till dylika föreskrifter.

Utskottet.

Jämväl utskottet finner rimligt, att möjlighet beredes myndigheterna att i särskilt ömmande fall medgiva förskottsutbetalning av lön, som befattningshavare må hava intjänat. Utskottet önskar emellertid understryka departementschefens uttalande, att dylik förskottsutbetalning bör begränsas till rena undantagsfall.

6. Krigsriskersättning till viss personal, tjänstgörande å statens järnvägars tågfärjor samt å lotsverkets fyrskepp och tjänstefartyg m. m. I en till Kungl. Maj:t ställd, den 11 oktober 1939 dagtecknad skrivelse hava vissa befattningshavare i befälsställning (maskinist- och styrmansgraderna) å statens järnvägars tågfärjor hemställt att få komma i åtnjutande av krigsriskförsäkring och krigsriskersättning i likhet med vad befäl vid svenska handelsflottan erhöle.

Över denna framställning har *riksförsäkringsanstalten* den 24 november 1939 avgivit utlåtande, i vad framställningen avser krigsriskförsäkring.

Sedermera har *styrelsen för svenska järnvägsmanufakturörbundet* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 december 1939 gjort framställning om krigsriskersättning till personal jämväl i de lägre graderna å tågfärjorna.

Över nämnda framställningar hava utlåtanden avgivits av *järnvägsstyrelsen* den 20 januari samt av *allmänna lönenämnden* den 27 februari 1940, vilka båda finna en särskild krigsriskersättning motiverad under nuvarande förhållanden (prop. sid. 23—25). I fråga om storleken av denna ersättning yttrar lönenämnden bland annat:

Beträffande de belopp, som kunde komma ifråga, ville lönenämnden erinra, att handelsflottans personal enligt därom träffat avtal vid fart i, bland annat, den del av Östersjön, varom här vore fråga, erhöle högre krigsriskersättning för tiden från och med den 29 januari 1940 än som dessförinnan utgått. Med hänsyn härtill syntes även för personalen å tågfärjorna ersättningen böra bestämmas till något högre belopp för tiden från och med den 1 februari 1940 än för tiden dessförinnan. Lönenämnden ansåge emellertid de ersättningsbelopp, järnvägsstyrelsen föreslagit, böra i allmänhet något ökas för att utgöra skälig gottgörelse för de särskilda risker, för vilka personalen under ifrågavarande tjänstgöring vore utsatt. Å andra sidan finge de av fartygsbefälet och järnvägsmanufakturörbundet förordade ersättningsbeloppen anses väl höga. Lönenämnden, som i likhet med järnvägsstyrelsen ansåge krigsriskersättningen lämpligen böra beräknas för varje segling fram och åter, funne sig böra föreslå, att sådan ersättning finge utgå under tidsperioden 4 september 1939—31 januari 1940 med å linjen Trelleborg—Sassnitz 3 kronor för befattningshavare i lönegraderna A 1—10, 4 kronor för befattningshavare i lönegraderna A 11—17 och 5 kronor för befattningshavare i lönegraderna A 18—26 samt å linjen Malmö—Köpenhamn med 90 öre, 1 krona 20 öre och 1 krona 50 öre för befattningshavare i motsvarande grupper av lönegrader. För tiden från och med den 1 februari 1940 syntes lönenämnden ersättningen böra be-

stämmas till 3 kronor 30 öre, 4 kronor 40 öre och 5 kronor 50 öre å den förstämnda linjen och till 1 krona, 1 krona 35 öre och 1 krona 70 öre å den sistnämnda linjen för befattningshavare i nämnda lönegradsgrupper. Lönenämnden förutsatte härvid, att nämnda ersättningsbelopp skulle tillkomma icke blott ordinarie utan även extra ordinarie tjänstemän ävensom aspiranter.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 februari 1940 har vidare *lotsstyrelsen* gjort framställning angående krigsrisk ersättning till viss personal å lotsverkets fyrskepp och tjänstefartyg.

Över lotsstyrelsens framställning har *allmänna lönenämnden* den 4 mars 1940 avgivit yttrande (prop. sid. 26—27).

Departementschefen har för egen del anfört:

På grund av de särskilda risker, som under nuvarande krigstillstånd äro förenade med befarandet av vissa farvatten, utgå till besättningarna å de svenska handelsfartygen särskilda krigsrisk ersättningar. Ifrågakommande ersättningar, vilka bestämts i avtal mellan vederbörande arbetsgivar- och personalsammanslutningar, uppgå till betydande belopp. Enligt senaste överenskommelse av den 24 januari 1940 mellan Sveriges redareförening, å ena, samt Sveriges fartygsbefälsförening och Svenska maskinbefälsförbundet, å andra, sidan utgår sålunda krigsrisk ersättning med tillägg om högst 300 och lägst 65 procent av hyran för månad. I farvattnen omkring Sverige utgör tillägget i allmänhet 65 procent av månadshyran dels vid kustfart, då fartyget hela resan befinner sig inom svenskt territorialvatten, dels ock vid fart i Östersjön norr om 59° N samt 150 procent vid fart dels i Östersjön söder om 59° N utanför territorialgränsen, dels ock i Öresund och i Kattegatt intill linjen Vinga—Skagen. Den månatliga hyra, å vilken tillägg beräknas, må enligt överenskommelsen i intet fall understiga 250 kronor. Mellan Sveriges redareförening och Svenska sjöfolksförbundet har träffats överenskommelse av enahanda innebörd. Slutligen har mellan Svenska rederiaktiebolaget Öresund och Svenska sjöfolksförbundet särskild överenskommelse träffats rörande krigsrisk ersättning till besättningsmän.

De nu föreliggande framställningarna avse, att särskilda förmåner skulle beredas personalen dels å statens järnvägars tågfarjor å linjerna Trelleborg—Sassnitz och Malmö—Köpenhamn, dels ock å lotsverkets tjänstefartyg och fyrskepp såsom ersättning för de ökade riskerna och den psykiskt mera påfrestande tjänstgöringen.

Vad statens järnvägars tågfarjepersonal angår har till en början yrkats, att åtgärder måtte vidtagas för beredande av krigsrisk försäkring åt denna personal. Denna fråga torde icke i detta sammanhang böra upptagas till behandling.

Vad härefter angår frågan om krigsrisk ersättning anser jag i likhet med de myndigheter, som uttalat sig i ärendet, skäligt att sådan ersättning i förevarande fall må utgå.

I fråga om ersättningen till de å tågfarjorna tjänstgörande befattningshavarna ha olika förslag framlagts. Vid övervägande av dessa förslag har jag ansett mig böra ansluta mig till allmänna lönenämndens ståndpunkt. De ersättningsbelopp, som lönenämnden förorda, synas mig lämpligt avvägda för de förhållanden, som hittills rått, och i nuvarande läge. Krigsrisk ersättning bör utgå till såväl ordinarie befattningshavare som extra ordinarie och extra tjänstemän samt aspiranter. Ersättning bör givetvis tillkomma även sådan å tågfarja tjänstgörande personal, som tillhör annat verk än statens järnvägar. Beträffande krigsrisk ersättning till personal å lotsverkets tjänstefartyg och

fyrskcepp föreligger intet förslag om ersättningsbeloppens storlek. Uppenbarligen måste emellertid dessa belopp avvägas med beaktande av den ersättning, som kommer att bestämmas för tågfärjepersonalen.

Måhända kan det befinnas befogat att medgiva krigsrisk ersättning till ytterligare någon befattningshavarkategori än de av mig i det föregående omnämnda. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att härom besluta.

Det synes mig icke lämpligt att nu fastställa bestämda krigsrisk ersättningsbelopp, vilka skulle få tillämpas även om väsentligt ändrade förhållanden skulle inträda i fråga om krigsriskerna. Det bör därför få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma ersättningarnas storlek ävensom förutsättningarna och de närmare villkoren för ersättningarnas åtnjutande. I likhet med de hörda myndigheterna utgår jag härvid från att ersättningsbestämmelserna gives retroaktiv verkan från början av september 1939. Riksdagens medgivande torde böra inhämtas till att krigsrisk ersättning må utgå till här ifrågakarande personal enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Kostnaderna för krigsrisk ersättningen torde för statens järnvägars del böra bestridas av statens järnvägars medel. Beträffande personal, tillhörande allmänna civilförvaltningen, böra kostnaderna påföras vederbörligt avlöningsanslag.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet skäligt, att krigsrisk ersättning utgår i sådana fall, varom under denna punkt är fråga. Utskottet delar ock departementschefens uppfattning, att några definitiva ersättningsbelopp icke böra nu fastställas utan att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i anslutning till de grunder, som departementschefen förordat, bestämma ersättningarnas storlek ävensom villkoren för ersättningarnas åtnjutande. Mot att ersättningsbestämmelserna givas retroaktiv verkan från början av september 1939 har utskottet icke något att erinra. Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:s förslag under förevarande punkt.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad utskottet sålunda i skilda sammanhang anförat får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. godkänna det vid utskottets utlåtande fogade förslaget till kungörelse om ändring av 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden den 8 mars 1940 och utskottets förevarande utlåtande förordats

a) vidtaga ändringar i avlöningsreglementena den 11 november 1938 (nr 660) för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre

folkskolor, den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor samt den 17 juni 1938 (nr 419) för nomadlärare,

b) meddela bestämmelser angående avlöning till ordinarie befattningshavare i statens tjänst under ledighet för militärtjänstgöring såsom beställningshavare i reserven m. m.,

c) besluta om rätt för befattningshavare att för löneklassuppflyttning taga i beräkning tid, varunder han i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering åtnjuter tjänstledighet från sin civila befattning för tjänstgöring vid försvarsväsendet;

III. medgiva, att krigsriskersättning må utgå till statliga befattningshavare med tjänstgöring å fartyg i de fall och enligt de grunder, som bestämmas av Kungl. Maj:t.

Stockholm den 23 april 1940.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Benestad, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Andrén*, *Heiding*, *Larsson* i Varberg, *Magnusson* i Kalmar, *Bäcklund*, *Bäckström* och *Andersson* i Arboga; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Svensson*, *Eriksson* i Stockholm, *Danielsson*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge*, *Ward*, *Isacsson* och *Eriksson* i Frägsta.

Bilaga.

Förslag

till

**kungörelse om ändring av 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet
den 4 januari 1939 (nr 8).¹**

Härigenom förordnas, att 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 skall hava ändrad lydelse på sätt nedan anges:

66 §.

2 mom. Tjänsteman, å vilken — — — — reglementet, nämligen:
under 2 avd.: 2 kap. 13 § 2 mom., 3 kap. 22—27 §§ — — — —
5 mom. 2 punkten; samt
under 3 avd.: — — — —
— — — —

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse, se 1939:272.